

# **Skrócona wersja Standardów Ochrony Małoletnich dla Dzieci i Młodzieży**



## Skrócona wersja Standardów Ochrony Małoletnich dla dzieci i młodzieży

### 1. Szacunek i bezpieczeństwo

W Placówce każdy ma prawo czuć się bezpiecznie i traktowany z szacunkiem.

Nikt nie może Cię obrażać, wyśmiewać, poniżać ani krzyczeć na Ciebie (chyba że chodzi o natychmiastowe bezpieczeństwo).

### 2. Zero przemocy

Nie wolno stosować przemocy w żadnej formie:

- fizycznej,
- psychicznej,
- emocjonalnej,
- seksualnej,
- ani przez zaniedbywanie.

Pracownicy nie mogą Cię dotykać w sposób niewłaściwy ani przekraczać Twoich granic.

### 3. Twoja prywatność

Pracownicy nie mogą nikomu opowiadać o Twoich sprawach:

o rodzinie, zdrowiu, sytuacji życiowej, problemach czy przeżyciach, chyba że jest to potrzebne, aby zapewnić Ci bezpieczeństwo.

### 4. Bezpieczna komunikacja

Dorośli:

- mówią do Ciebie z szacunkiem,
- tłumaczą decyzje, które Cię dotyczą,
- słuchają, co masz do powiedzenia,
- nie używają wulgaryzmów, żartów seksualnych ani dwuznacznych komentarzy.

Ty masz prawo powiedzieć, jeśli coś w rozmowie Cię krzywdzi lub zawstydza.

### 5. Kontakt fizyczny

Możesz przytulić się do pracownika, jeśli tego potrzebujesz ale tylko jeśli Ty tego chcesz.

Dorośli:

- nie mogą Cię bić, szarpać, popychać, łaskotać ani bawić się w sposób, który jest niebezpieczny lub krępujący,
- nie mogą dotykać miejsc intymnych (chyba że chodzi o czynności higieniczne i jesteś małym dzieckiem),

- nie mogą spać z Tobą w jednym pokoju lub łóżku.

## 6. Internet i telefon

Masz dostęp do Internetu, ale korzystasz z niego w sposób bezpieczny.

Zabronione jest:

- udostępnianie lub oglądanie przemocy, nienawiści, pornografii,
- wyzywanie, ośmieszanie lub straszenie innych w sieci,
- sexting, grożenie wysłaniem zdjęć, grooming,
- nakłanianie innych do niebezpiecznych gier lub wyzwań.

Jeśli coś Cię w Internecie przestraszy lub zaniepokoi, powiedz dorosłemu.

## 7. Zdjęcia i nagrywanie

Nikt nie może:

- robić Ci zdjęć,
- nagrywać filmów,
- nagrywać Twojego głosu bez zgody Twojego opiekuna prawnego.

Twoich zdjęć nie wolno też publikować w Internecie bez takiej zgody.

## 8. Bezpieczeństwo nocne

W nocy zawsze dyżuruje wychowawca.

Jest po to, żeby:

- pomóc, gdy nie możesz spać,
- zapewnić Ci spokój i bezpieczeństwo,
- reagować, jeśli boisz się, płaczesz lub coś się dzieje.

## 9. Gdy ktoś Cię krzywdzi

Jeśli ktoś:

- wyzywa Cię,
- bije,
- straszy,
- grozi,
- zmusza do rzeczy, których nie chcesz,
- robi zdjęcia, gdy nie chcesz,
- dotyka Cię w sposób nieodpowiedni, to NIE jest Twoja wina.

Powiedz o tym:

- pedagogowi,
- psychologowi,
- wychowawcy,
- dyrekcji,
- lub innej osobie dorosłej, której ufasz.

Możesz też powiedzieć anonimowo.

Twoja sprawa będzie potraktowana poważnie.

10. Jeśli krzywdzi Cię rówieśnik

Pracownicy muszą zareagować i zapewnić Ci wsparcie.

Nie wolno:

- bić, popychać, zastraszać,
- wyśmiewać, poniżać, wykluczać,
- publikować zdjęć bez zgody,
- dokuczać w Internecie.

Każdy konflikt jest dokładnie wyjaśniany, a pracownicy mają obowiązek Cię chronić.

11. Masz prawo do pomocy

Zawsze możesz zgłosić:

- strach,
- dyskomfort,
- trudną sytuację,
- niepokojące zachowanie dorosłego lub rówieśnika.

Nawet jeśli nie jesteś pewien, czy to „coś poważnego”.

Masz prawo:

- być wysłuchanym,
- być traktowanym poważnie,
- otrzymać wsparcie,
- czuć się bezpiecznie w Placówce.

DYREKTOR  
Centrum Placówek  
Opiekuńczo-Wychowawczych  
w Chojnie  
mgr Lidia Yomin



## ZAŁĄCZNIK DO STANDARDÓW OCHRONY DZIECI

### Zasady bezpiecznych relacji personelu w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej nr 4 w Trzcińsku Zdroju.

Naczelną zasadą wszystkich czynności podejmowanych przez personel jest działanie dla dobra dziecka i w jego najlepszym interesie. Personel traktuje dziecko z szacunkiem oraz uwzględnia jego godność i potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie przemocy wobec dziecka w jakiejkolwiek formie. Personel realizując te cele działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych instytucji oraz swoich kompetencji. Zasady bezpiecznych relacji personelu z dziećmi obowiązują każdego członka personelu placówki, a także każdą dorosłą osobę mającą kontakt z dziećmi znajdującymi się pod opieką placówki, jeśli kontakt ten odbywa się za zgodą placówki i /lub na jej terenie.

Pracownik składa oświadczenie o zapoznaniu się i akceptacji zasad placówki.

#### Relacje personelu z dziećmi

Jesteś zobowiązany/a do utrzymywania profesjonalnej relacji z dziećmi i każdorazowego rozważenia, czy Twoja reakcja, komunikat bądź działanie wobec dziecka są adekwatne do sytuacji, bezpieczne, uzasadnione i sprawiedliwe wobec innych dzieci. Działaj w sposób otwarty i przejrzysty dla innych, aby zminimalizować ryzyko błędnej interpretacji Twojego zachowania.

##### I. Komunikacja z dziećmi

1. W komunikacji z dziećmi zachowuj cierpliwość i szacunek. komunikuj się z dziećmi spokojnym, pozbawionym wrogości tonem .
2. Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji.
3. Pamiętaj o zasobach wychowanków i udzielaniu im wsparcia: odwołuj się do ich mocnych stron, a nie do słabych. W sytuacjach kryzysowych lub konfliktowych daj dziecku przestrzeń do wypowiedzi i spróbuj zobaczyć daną sytuację jego oczami.
4. Zwracaj się do dziecka po imieniu w formie preferowanej przez dziecko. Respektuj jego tożsamość i ekspresję.
5. Nie wolno Ci zawstydzać, upokarzać, lekceważyć, obrażać, ośmieszać i porównywać dziecka. Nie wolno Ci krzyczeć na dziecko w sytuacji innej niż wynikająca z bezpieczeństwa dziecka lub innych dzieci.
6. Nie wolno Ci ujawniać informacji wrażliwych dotyczących dziecka wobec osób nieuprawnionych, w tym wobec innych dzieci. Obejmuje to wizerunek dziecka, informacje o jego/jej sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej.
7. Podejmując decyzje dotyczące dziecka, poinformuj je o tym i staraj się brać pod uwagę jego potrzeby i oczekiwania.

8. Szanuj prawo dziecka do prywatności i poufności. Dzieci mają prawo do swoich małych tajemnic i zaufania personelowi placówki. Pamiętaj i poinformuj dzieci o tym, że mają prawo do poufności ze strony personelu, jeśli dana informacja nie zagraża życiu lub zdrowiu ich albo innych wychowanków i dotrzymanie poufności nie wiąże się ze złamaniem prawa.

9. Jeśli konieczne jest odstępnie od zasady poufności, aby chronić dziecko, wyjaśnij mu to jak najszybciej.

10. Jeśli rozmawiasz z dzieckiem na osobności, zostaw uchylone drzwi do pomieszczenia i zadбай, aby być w zasięgu wzroku innych. Jeśli nie jest to możliwe poinformuj dyrekcję placówki lub osobę upoważnioną przez dyrekcję placówki o tym, że taka rozmowa miała miejsce. Możesz też poprosić drugiego pracownika o obecność podczas takiej rozmowy.

11. Nie wolno Ci zachowywać się w obecności dzieci w sposób niestosowny. Obejmuje to używanie wulgarnych słów, gestów i żartów, czynienie obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej oraz wykorzystywanie wobec dziecka relacji władzy lub przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby, manipulowanie dzieckiem).

12. Zapewnij dzieci, że jeśli czują się niekomfortowo w jakiejś sytuacji, wobec konkretnego zachowania czy słów, mogą o tym powiedzieć Tobie lub osobie wskazanej jako osoba odpowiedzialna za ochronę dzieci, i mogą oczekiwać odpowiedniej reakcji i /lub pomocy.

## II. Działania z dziećmi

1. Doceniaj i szanuj wkład dzieci w podejmowane działania, aktywnie je angażuj i traktuj równo bez względu na ich płeć, orientację seksualną, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy, religijny i światopogląd.

2. Nie faworyzuj żadnego z dzieci.

3. Nie przenoś swoich problemów osobistych na relacje z dziećmi.

4. Nie strasz, nie oszukuj i nie szantażuj dziecka, nie manipuluj nim w celu nakłonienia do współpracy.

5. Nie ignoruj i nie bagatelizuj odczuć dziecka: strachu, lęku i niepewności co do nowej sytuacji.

6. Nie wolno Ci nawiązywać z dzieckiem jakichkolwiek relacji romantycznych lub seksualnych ani składać mu propozycji o nieodpowiednim charakterze. Obejmuje to także seksualne komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie dzieciom treści erotycznych i pornograficznych bez względu na ich formę.

2

7. Nie wolno Ci utrwalać wizerunku dziecka (filmowanie, nagrywanie głosu, fotografowanie) dla potrzeb prywatnych. Dotyczy to także umożliwienia osobom trzecim utrwalenia



wizerunków dzieci, jeśli dyrekcja nie została o tym poinformowana, nie wyraziła na to zgody i nie uzyskała zgód rodziców/opiekunów prawnych oraz samych dzieci.

8. Nie wolno Ci proponować dzieciom alkoholu, wyrobów tytoniowych ani nielegalnych substancji, jak również używać ich w obecności dzieci w czasie wykonywania obowiązków służbowych lub pobytu na terenie placówki.

9. Nie wolno Ci przyjmować pieniędzy ani prezentów od dziecka, ani rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci wchodzić w relacje jakiegokolwiek zależności wobec dziecka lub rodziców/opiekunów dziecka. Nie wolno Ci zachowywać się w sposób mogący sugerować innym istnienie takiej zależności i prowadzący do oskarżeń o nierówne traktowanie bądź czerpanie korzyści majątkowych i innych. Nie dotyczy to okazjonalnych podarków związanych ze świętami w roku szkolnym, np. kwiatów, prezentów składkowych czy drobnych upominków.

10. Wszystkie ryzykowne sytuacje, które obejmują zauroczenie dzieckiem przez pracownika lub pracownikiem przez dziecko, muszą być raportowane dyrekcji. Jeśli jesteś ich świadkiem reaguj stanowczo, ale z wyczuciem, aby zachować godność osób zainteresowanych.

### III. Przyjmowanie dziecka do placówki

1. Zanim zaopiekujesz się dzieckiem, przedstaw się mu i powiedz, kim jesteś. Opowiedz o zasadach panujących w placówce oraz o tym, z czego wynikają.

2. Jeśli podejmujesz wobec nowo przyjętego dziecka konkretne czynności, poinformuj je o tym, co robisz, dlaczego to robisz i co się będzie dalej działo.

3. Spytaj, czy dziecko ma jakieś pytania i zachęć do podzielenia się nimi.. Zapewnij dziecko, że postarasz się na nie odpowiedzieć.

4. Zapoznaj dziecko z placówką, oprowadź po jej terenie i przedstaw dziecko innym wychowankom.

5. Jeżeli to możliwe uwzględnij życzenia dziecka związane z pobytem w placówce.

### IV. Kontakt fizyczny z dziećmi

Każde przemocowe działanie wobec dziecka jest niedopuszczalne. Istnieją jednak sytuacje, w których fizyczny kontakt z dzieckiem może być stosowny i spełnia zasady bezpiecznego kontaktu: jest odpowiedzią na potrzeby dziecka w danym momencie, uwzględnia wiek dziecka, etap rozwojowy, płeć, kontekst kulturowy i sytuacyjny. Nie można jednak wyznaczyć uniwersalnej stosowności każdego takiego kontaktu fizycznego, ponieważ zachowanie

odpowiednie wobec jednego dziecka może być nieodpowiednie wobec innego. Kieruj się

zawsze swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując i odnotowując reakcję dziecka, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny (np. przytulenie) i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez dziecko lub osoby trzecie.

1. Nie wolno Ci bić, szturchać, popychać ani w jakikolwiek sposób naruszać integralności fizycznej dziecka.
2. Nigdy nie dotykaj dziecka w sposób, który może być uznany za nieprzyzwoity lub niestosowny.
3. Zawsze bądź przygotowany na wyjaśnienie swoich działań.
4. Nie angażuj się w takie aktywności jak łaskotanie, udawane walki z dziećmi czy brutalne zabawy fizyczne.
5. Zachowaj szczególną ostrożność wobec dzieci, które doświadczyły nadużyć i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że dziecko będzie dążyć do nawiązania niestosownych bądź nieadekwatnych fizycznych kontaktów z dorosłymi. W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo i pomóc dziecku zrozumieć znaczenie osobistych granic.
6. Kontakt fizyczny z dzieckiem nigdy nie może być niejawnym bądź ukrywanym, wiązać się z jakąkolwiek gratyfikacją ani wynikać z relacji władzy. Jeśli będziesz świadkiem jakiegokolwiek z wyżej opisanych zachowań i/lub sytuacji ze strony innych dorosłych lub dzieci, zawsze poinformuj o tym osobę odpowiedzialną za ochronę dzieci i/lub postąp zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.
7. Jeżeli opiekujesz się dziećmi starszymi niż trzyletnie: w sytuacjach wymagających czynności pielęgnacyjnych i higienicznych wobec dziecka unikaj innego niż niezbędny kontaktu fizycznego z dzieckiem. Dotyczy to zwłaszcza pomagania dziecku w ubieraniu i rozbieraniu, jedzeniu, myciu, przewijaniu i w korzystaniu z toalety. Zadbaj o to, aby w każdej z czynności pielęgnacyjnych i higienicznych asystowała Ci inna osoba z placówki.
8. Jeżeli opiekujesz się dziećmi młodszymi niż trzyletnie: kontakt fizyczny z dziećmi w trakcie czynności pielęgnacyjnych, opiekuńczych, higienicznych i wychowawczych jest niezbędny dla ich prawidłowego rozwoju pod warunkiem zachowania stałości opiekunów. Nie wolno Ci pozwalać osobom trzecim (w tym wolontariuszom akcyjnym) na swobodny dostęp do dzieci obejmujący tulenie, noszenie, przewijanie, ubieranie, karmienie, asystowanie w toalecie, o ile nie są to osoby, które pisemnie zadeklarowały, że ich kontakt z konkretnym dzieckiem będzie regularny, które zostały przeszkolone w obowiązkach pielęgnacyjnych wobec dziecka

i poinformowane o zasadach kontaktu fizycznego z dzieckiem, i które są w tych czynnościach nadzorowane przez personel placówki.

9. Jeśli konieczne jest wspieranie dziecka w realizacji czynności samoobsługowych i higienicznych z uwagi na poziom jego funkcjonowania ( np. niepełnosprawność, stan zdrowia, specjalne potrzeby), stosuj możliwie najmniej ingerencyjną formę wsparcia i jednocześnie zmierzaj do stopniowego uniezależnienia go w tym zakresie od pomocy innych osób, o ile jest to możliwe. Udzielając wsparcia dziecku, rób to w taki sposób, by nie skutkowało to dyskomfortem, upokorzeniem czy wyśmiewaniem przez inne osoby. Wspieranie powinno odbywać się w sposób bezpieczny, z zachowaniem prywatności, z możliwością kontroli przez inne osoby z personelu.

10. Niedopuszczalne jest spanie z dzieckiem w jednym łóżku. Jeżeli sytuacja konkretnego dziecka lub dzieci, w tym względy bezpieczeństwa, wymagają obecności przedstawiciela personelu w sypialni dzieci w godzinach nocnych, każdorazowo dyrektor placówki musi zostać o takiej sytuacji poinformowany i wyrazić na nią zgodę. Jeżeli to możliwe, w takiej sytuacji wychowawcy towarzyszy inna osoba z personelu.

## V. Kontakty poza godzinami pracy

Co do zasady kontakt z dziećmi powinien odbywać się wyłącznie w godzinach pracy i dotyczyć celów zdefiniowanych w obowiązkach zawodowych członków personelu.

1. Nie wolno Ci zapraszać dzieci do swojego miejsca zamieszkania ani spotykać się z nimi poza godzinami pracy. Obejmuje to także kontakty z dziećmi poprzez prywatne kanały komunikacji (prywatny telefon, e-mail, komunikatory).

2. Właściwą formą komunikacji z rodzicami lub opiekunami poza godzinami pracy są kanały służbowe.

3. Utrzymywanie relacji towarzyskich lub rodzinnych (jeśli dzieci i rodzice/opiekunowie dzieci są osobami bliskimi wobec pracownika) wymaga zachowania poufności wszystkich informacji dotyczących innych dzieci, ich rodziców oraz opiekunów.

## VI. Bezpieczeństwo online

Bądź świadom cyfrowych zagrożeń i ryzyka wynikającego z rejestrowania Twojej prywatnej

aktywności w sieci przez aplikacje i algorytmy, ale także Twoich własnych działań w Internecie. Dotyczy to lajkowania określonych stron, korzystania z aplikacji randkowych, na których możesz spotkać wychowanki/wychowanków, obserwowania określonych osób/stron w mediach społecznościowych i ustawień prywatności kont, z których korzystasz. Jeśli Twój profil jest publicznie dostępny, dzieci i ich rodzice/opiekunowie będą mieć wgląd w Twoją cyfrową aktywność.

1. Nie wolno Ci nawiązywać prywatnych kontaktów z aktualnymi wychowankami poprzez przyjmowanie bądź wysyłanie zaproszeń w mediach społecznościowych.
2. Jeżeli dla realizacji celów wychowawczych, edukacyjnych i innych zapraszasz wychowanków do udziału w przestrzeni cyfrowej ( zamkniętą grupą w przestrzeni cyfrowej, czat komunikacyjny i inne) dostęp do tej przestrzeni musi mieć inny członek personelu placówki dla zachowania przejrzystości działań.
3. W trakcie pobytu na terenie placówki funkcjonalność bluetooth w Twoim telefonie powinna być wyłączona.

#### VII. Postępowanie w przypadku zachowań trudnych lub agresywnych ze strony dziecka

1. W przypadku zachowań trudnych lub agresywnych ze strony dziecka:
  - każdy z personelu może zauważyć lub być poinformowany o wystąpieniu aktów agresji, przemocy;
  - każdy z personelu ma obowiązek reagować w sytuacji agresji, przemocy ( będąc świadkiem zdarzenia lub poinformowaną o zdarzeniu) tj. podjąć próbę przerwania sytuacji, zapewnić bezpieczeństwo krzywdzonemu, krzywdzącemu i świadkom, w tym poprzez ich odizolowanie od siebie.
2. W przypadku zaobserwowania u dziecka przejawów wzmożonego napięcia, zdenerwowania lub trudności stwarzających prawdopodobieństwo wystąpienia zachowania trudnego, w tym agresywnego, autoagresywnego, zagrażającego, należy niezwłocznie podjąć działania, aby przeciwdziałać jego rozwinięciu, w tym należy podjąć z dzieckiem rozmowę uspokajającą , wyciszającą, o ile to możliwe, na neutralny temat ( metoda przekierowania uwagi) lub inne oddziaływanie kojące/uspokajające.
3. W sytuacji eskalacji zachowań trudnych, niepożądanych należy podjąć próbę ich wygaszenia, przerwania, adekwatnie do sytuacji, z uwzględnieniem rozpoznanego wcześniej ryzyka wystąpienia zachowań trudnych, agresywnych, autoagresywnych oraz ustalonych

i stosowanych u dziecka indywidualnych strategii proaktywnych lub nieawersyjnych strategii reaktywnych.

4. Jeżeli podjęte czynności w danej sytuacji nie przynoszą efektów i następuje eskalacja zachowań trudnych, agresywnych, autoagresywnych należy poinformować osoby wskazane do podejmowania procedury interwencyjnej lub inne osoby z personelu, które znajdują się w pobliżu, z prośbą o pomoc; osoby te niezwłocznie informują osoby decyzyjne lub specjalistów i udzielają wsparcia w danej sytuacji.

5. Jeżeli okoliczności zdarzenia na to pozwolą- niezwłocznie -członek personelu podejmuje rozmowę stwarzającą dziecku możliwość wypowiedzenia się, przedstawienia swojego zdania/opinii w celu ustalenia przyczyn i okoliczności zdarzenia. W trakcie rozmowy z dzieckiem, o ile nie zakłóci to jej przebiegu, należy zanotować istotne informacje. Po zakończeniu rozmowy sporządza się notatkę z opisem całego zdarzenia i przekazanych informacji od świadków zdarzenia. O sytuacji informowania są opiekunowie.

6. Do momentu uzyskania pewności , że sytuacja została zażegnana, a zachowanie trudne ustąpiło, nie wolno pozostawić małoletniego samemu sobie, tzn., „stracić go z pola widzenia”.

7. Rozmowa z dzieckiem powinna być przeprowadzona na następujących warunkach:

bez presji czasu, pospieszania dziecka;

a) dostosowana do potrzeb i możliwości dziecka; miejsce jej przeprowadzenia winno uwzględnić m.in. specyfikę odbioru i przetwarzania bodźców sensorycznych przez dziecko; należy wziąć pod uwagę język i sposoby komunikacji małoletniego;

b) osoba prowadząca rozmowę winna znać sposoby regulacji emocji przez dziecko( np. stymulowanie/zachowania autostymulujące) oraz mieć wiedzę, czy występują u niego zachowania trudne (np. zachowania agresywne, autoagresywne);

c) podczas rozmowy trzeba pozwolić dziecku na swobodną wypowiedź, w tym ujawnienie obaw. Nie wolno przerywać, krytykować, uzupełniać wypowiedzi własnymi domysłami, komentować treści przekazywanych przez dziecko, minimalizować znaczenia tego, co się wydarzyło;

d) rozmowa powinna przebiegać w spokojnej atmosferze; po jej zakończeniu dziecko jest obejmowane adekwatnym wsparciem do czasu ustabilizowania sytuacji i wyciszenia zachowania- nie wolno pozostawić dziecka samemu sobie do momentu uzyskania pewności, że sytuacja jest ustabilizowana.

## **Załącznik nr Do Standardów Ochrony Małoletnich w Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Chojnie- Procedury interwencji**

### **§ 1 Procedury interwencji**

Niniejszy załącznik określa procedurę interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia przez:

1. osoby bliskie (rodziców/opiekunów prawnych).
2. inne dziecka
3. personel, inne osoby trzecie.

### **§ 2. Rozmowa z dzieckiem**

1. W sytuacji podejrzenia lub ujawnienia krzywdzenia dziecka zawsze należy stworzyć mu możliwość wypowiedzenia się, przedstawienia swojego zdania/opinii, pamiętając, że może być dla dziecka pierwsza i jedyna rozmowa ( dziecko może już nie podjąć więcej prób poszukiwania wsparcia). Szczególnie ważne jest, by:

- 1) wyrazić swoją troskę poprzez deklarację, że się mu wierzy;
- 2) zapewnić dziecko, że dobrze uczyniło podejmując rozmowę o doznanej krzywdzie;
- 3) wyjaśnić dziecku, że nie jest winne zaistniałej sytuacji;
- 4) jednoznacznie negatywnie ocenić każdą formę przemocy, dając wyraźny sygnał, że jest ona niedopuszczalna i należy jej zapobiegać/powstrzymać